

RAPPORT DEN 9 MAJ 2007

DNR 06-9273-309

2007:6

Fondbolagens informationsgivning II

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	1
UTGÅNGSPUNKTER	2
RESULTAT	4
ÅTGÄRDER	6
BILAGA 1: BEDÖMNING AV NÄR ERBJUDANDE HAR SKETT	7
BILAGA 2 – FONDBOLAG I DENNA UNDERSÖKNING	8

Sammanfattning

Undersökningen visar att följande 5 av 18 granskade fondbolag systematiskt misslyckas med att erbjuda kunderna den information som lagen kräver:

Folksam Fond
Handelsbanken Fonder
Nordea Fonder
SEB Investment Management
Skandia Fonder.

Bolagen ska senast den 31 oktober i år redovisa de åtgärder som vidtagits för att kunderna fortsättningsvis ska erbjudas korrekt information.

Följande fondbolag erbjöd i samtliga fall korrekt information:

Didner & Gerge Fonder
Enter Fonder
Gustavia Capital Management
Cicero Fonder
E. Öhman J:or Fonder
Erik Penser Fonder

Undersökningen har utgått från kundens perspektiv. Anställda på FI har kontaktat 18 fondbolag eller koncernbolag som distribuerar fonderna och uppgett sig vara intresserade av att köpa fondandelar.

Enligt lagen ska fondbolagen erbjuda den som avser att börja spara i en fond ett faktablad. Faktabladet innehåller den information som kunden minst behöver för att kunna bedöma fondens risk, historiska avkastning och avgiftsstruktur. Dessa faktorer är viktiga för att en kund ska kunna fatta ett välgrundat investeringsbeslut. De är också nödvändiga för att kunden ska kunna jämföra fonden med andra fonder och andra sparalternativ, och därmed också för konkurrensen på marknaden.

FI anser inte att regelöverträdelserna i denna undersökning är så allvarliga att ett ingripande med varning eller återkallelse av tillstånd är motiverat. FI efterlyser dock samma möjlighet på fondområdet som finns på bankområdet där FI har stöd i lagen för att besluta om straffavgift (böter) mot företag som bryter mot reglerna.

Kontaktpersoner:

Mattias Olander, enhetschef, tel 08-787 80 13
Magnus Bergman, finansinspektör, tel 08-787 80 84

Utgångspunkter

SAMMANFATTNING

FI fann i en undersökning för ett år sedan anmärkningsvärda brister i fondbolagens information till kunderna. Fondbolagen uppmanades då att vidta nödvändiga åtgärder.

Den som avser att köpa andelar i en fond ska erbjudas ett faktablad om fonden utan att behöva be om det. Faktablad ska lättbegripligt sammanfatta den information som behövs för att kunna bedöma fonden.

FI har här undersökt i vilken utsträckning 18 fondbolag erbjuder faktabladet. Undersökningen har genomförts genom att anställda på FI har kontaktat fondbolag och utgett sig för att vara kunder.

Finansinspektionen genomförde årsskiftet 2005/2006 en undersökning av fondbolagens information till kunder före och efter det att fondsparande har påbörjats. Undersökningen omfattade fondbolag som endera lydde under lagen om värdepappersfonder eller lagen om investeringsfonder. Eftersom det skiljer en del i informationskrav mellan de båda lagarna fick hänsyn där tas till vilken av lagarna fondbolaget beviljats tillstånd för.

Undersökningen visade att det endast i begränsad omfattning förekom brister i informationen till kunder som påbörjat ett fondsparande. Däremot kunde anmärkningsvärda brister konstateras i hur information erbjöds kunderna innan fondsparandet påbörjas.

Som resultat av undersökningen uttryckte FI att samtliga fondbolag omgående borde gå igenom sina rutiner och vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att kunderna erbjuds korrekt och komplett information innan ett fondsparande påbörjas.¹

Lagen om investeringsfonder

Lagen om investeringsfonder trädde ikraft 1 april 2004. Fram till den 13 februari 2007 kunde fondbolag inneha tillstånd enligt endera lagen om värdepappersfonder eller enligt lagen om investeringsfonder. Efter den 13 februari 2007 gäller endast lagen om investeringsfonder. Samtliga fondbolag som avser bedriva fondverksamhet efter detta datum måste därför av FI beviljas tillstånd enligt lagen om investeringsfonder².

Enligt den nu gällande lagen om investeringsfonder ska det för varje fond, utöver en aktuell informationsbroschyr, finnas ett aktuellt faktablad som på ett lättbegripligt sätt och i sammanfattning innehåller den grundläggande information som behövs för att man ska kunna bedöma fonden och den risk

¹ FI:s rapport Fondbolagens informationsgivning nr 2006:1

² Lag (2004:47) om införande av lagen (2004:46) om investeringsfonder

som är förenad med att investera i den³. Detta faktablad ska dessutom *erbjudas* den som avser köpa fondandelar i en investeringsfond. Enligt FI innebär detta att kunden inte först ska behöva begära ett faktablad.⁴

Så har undersökningen gått till

Varje fondbolag i undersökningen eller koncernbolag som distribuerar fonderna⁵ har kontaktats minst fem gånger av anställda på FI som utgett sig för att vara kunder intresserade av att köpa fondandelar.

Vid samtliga kontakter med fondbolagen har de FI anställda uttryckt en tydlig avsikt att börja spara i en eller flera specifika fonder. Exempel på fraser som använts i kontakterna har varit:

- Jag tänkte börja spara i er fond X hur går jag då tillväga?
- Jag är mycket intresserad av er fond X, hur gör jag om jag vill börja spara i den?

Kontakten med bolaget har antingen tagits via telefon eller genom besök på ett försäljningskontor. Totalt genomfördes 115 kontakter med de 18 olika bolagen. Totalt initierades 90 kontakter via telefon och 25 kontakter initierades via besök på kontor. När fondbolagen vid telefonsamtalen hänvisat till ett kontor för att påbörja fondsparandet, utan att redan vid telefonsamtalet erbjuda faktabladet, har FI även besökt kontoren för att se om faktabladet erbjuds där. Besök på kontor föranlett av ett telefonsamtal räknas inte som en egen kontakt, utan inkluderas i telefonkontakten.

Urvalet av fondbolag till undersökningen grundades i första hand på att de skulle ha beviljats tillstånd enligt lagen om investeringsfonder. Majoriteten av fondbolagen på marknaden hade vid urvalstidpunkten beviljats tillstånd och ett representativt urval av dessa valdes sedan ut för att täcka en tillräckligt stor del av fondmarknaden. Andra faktorer som vägdes in i urvalet var att ta med fondbolag av olika storlek, samt fondbolag med och utan koppling till en kontorsrörelse. Urvalet baserades inte på någon misstanke om att dessa fondbolag skulle vara sämre än andra på att erbjuda faktabladet.

Undersökningen genomfördes mellan december 2006 och april 2007.

³ 4 kap. 15 § lagen (2004:46) om investeringsfonder

⁴ 4 kap. 20 § första stycket lagen (2004:46) om investeringsfonder

⁵ Med fondbolag i denna rapport avses därmed även den som distribuerar fonderna för fondbolagets räkning.

Resultat

SAMMANFATTNING

Av de 18 fondbolagen som ingått i undersökningen misslyckas fem systematiskt med att erbjuda faktabladet till kunder som avser att påbörja ett fondsparande.

Av de 18 fondbolagen har sex fondbolag i samtliga fall erbjudit kunderna i undersökningen faktabladet.

Att fondbolag vid enstaka tillfällen misslyckas med att erbjuda den information som lagen kräver kan vara förståeligt, men att systematiskt misslyckas är allvarligare. Exakt var gränsen går för enstaka misstag och systematiska regelbrott är inte klarlagt. FI gör dock bedömningen att åtminstone fondbolag som i mer än 20 procent av sina verkliga kundkontakter misslyckas med att erbjuda den nödvändiga informationen, ska betraktas som att de systematiskt bryter mot regelverket.

FI kan konstatera att fem fondbolag med över 90 procents säkerhet systematiskt brister i att erbjuda kunderna faktabladet. Fondbolagen som systematiskt brister anges i tabell 1 nedan.

Tabell 1: fondbolag som systematiskt brister i att erbjuda faktabladet

Bolag	Antal kontakter i undersökningen	Antal av kontakterna då faktablad <i>inte</i> erbjudits
Folksam Fond AB	5	3
SEB Investment Management AB	8	5
Handelsbanken Fonder AB	7	4
Skandia Fonder AB	7	7
Nordea Fonder AB	8	8

Anm: Att det krävs brister i minst 3 av 5 (samt 4 av 7 och 4 av 8) kontakter i undersökningen för att kunna säga att fondbolag bryter mot regelverket i fler än 20 procent av sina verkliga kundkontakter, beror på det lilla stickprovet. För att med 90 procents säkerhet kunna säga att det inte är slumpen som gjort att vi stött på brister i fler än 20 procent av våra kontakter med bolagen, har vi med hjälp av en statistisk mätmetod (binominalfördelning) räknat ut hur många brister som krävs för att kunna dra den slutsats som vi gör.

Följande sex fondbolag erbjöd vid samtliga tillfällen faktabladet:

Didner&Gerge Fonder AB

Enter Fonder AB

Gustavia Capital Management AB

Erik Penser Fonder AB

Cicero Fonder AB

E. Öhman J:or Fonder AB.

När sker ett erbjudande?

Enligt lagen om investeringsfonder är ett fondbolag skyldigt att erbjuda den som avser köpa fondandelar ett faktablad. Detta gäller oavsett om kunden uttrycker avsikten genom en personlig kontakt på ett kontor eller per telefon, eller om kunden uppsöker fondbolagets webbplats med avsikten att köpa fondandelar. Vissa fondbolag använder sig av distributörer för att sälja fonder. I dessa fall ansvarar fondbolaget för att distributören ger kunden den information som följer av lagar och regler.

Att erbjuda faktabladet innebär enligt FI att det är fondbolaget som aktivt ska erbjuda faktabladet till de kunder som uttrycker en avsikt att börja spara i en viss fond. Kunden ska inte först behöva uttrycka ett önskemål om att ta del av faktabladet.

Kunden kan erbjudas att få faktabladet antingen överlämnat i handen, hemskickat eller på bolagets webbplats. På webbplatsen ska det tydligt framgå var faktabladet finns.

Det är viktigt att notera att det inte i något fall är tillräckligt att faktabladet endast finns tillgängligt på bolagets webbplats. De kunder som så önskar ska ha möjlighet att få det hemskickat.

I bilaga 1 redovisar vi exempel på hur vi har bedömt om ett erbjudande har skett eller inte i undersökningen. Bedömningen illustreras genom några konkreta exempel.

Åtgärder

De fem fondbolagen som systematiskt misslyckats med att erbjuda kunderna korrekt information ska senast den 31 oktober i år redovisa de åtgärder som fondbolagen då har vidtagit.

FI kommer att fortsätta verka för att de möjliga sanktionerna mot fondbolag utökas. Exempelvis bör FI få möjlighet att besluta om straffavgifter (böter) mot fondbolag som bryter mot regelverket.

För den form av regelbrott som har konstaterats i den här undersökningen har FI två tänkbara sanktionsmöjligheter. Den mest ingripande är att återkalla fondbolagets tillstånd. En sådan åtgärd kan FI vidta bland annat om fondbolaget bedriver verksamhet som strider mot lag och föreskrifter eller om fondbolaget på annat sätt är olämpligt att driva verksamhet enligt sitt tillstånd. Det är med andra ord grova överträdelser och direkt olämplighet att bedriva fondverksamhet som kan leda till att ett tillstånd återkallas. Den andra sanktionen är att istället meddela bolaget en varning. Detta kan ske om bolaget har bedrivit verksamheten på ett sätt som egentligen skulle kunna leda till att bolagets tillstånd återkallas, men då FI anser att en varning är tillräckligt.

Att ett fondbolag inte erbjuder kunderna faktabladet är inte i det här läget så allvarligt att bolagets tillstånd kan återkallas. Därmed finns det inte heller grund för en formell varning. Det är dock inte uteslutet att FI kan göra en annan bedömning om vi vid framtida undersökningar av fondbolagen ser att bristerna kvarstår.

FI ställer nu istället krav på att de fondbolag som systematiskt bryter mot regelverket i denna undersökning senast den 31 oktober 2007 redovisar för FI vilka åtgärder som de har vidtagit för att kunderna fortsättningsvis ska erbjudas den information som lagen kräver. Även övriga fondbolag uppmanas att kontrollera att de har rutiner som säkerställer att kunderna erbjuds informationen.

Avsaknaden av mer nyanserade sanktioner än varning och återkallelse av tillstånd, kan medföra problem för regelefterlevnaden. Detta understryks inte minst av att FI redan för ett drygt år sedan påpekade att motsvarande brister i informationen var vanligt förekommande bland fondbolag. FI kommer att fortsätta verka för att det ska införas mer nyanserade sanktionsmöjligheter i lagen. Exempelvis bör FI få möjlighet att besluta om straffavgifter (böter) mot fondbolag som bryter mot regelverket.

Bilaga 1: Bedömning av när erbjudande har skett

I undersökningen har FI betraktat följande fall som att ett erbjudande av faktabladet har skett:

1. Kunden besöker ett kontor och uttrycker avsikt att börja fonsdspara i en viss fond. Personalen erbjuder kunden faktabladet.
2. Kunden ringer fondbolaget och uttrycker avsikt att börja fonsdspara i en viss fond. Fondbolaget erbjuder kunden att få ett faktablad plus övrig information som behövs för att påbörja ett fonsdsparande hemskickat.
3. Kunden ringer fondbolaget och uttrycker avsikt att börja fonsdspara i en viss fond. Fondbolaget hänvisar – utan att erbjuda faktabladet – kunden till ett kontor för att påbörja sparandet. Då kunden besöker kontoret erbjuds hon faktabladet.
4. Kunden ringer fondbolaget och uttrycker avsikt att börja fonsdspara i en viss fond. Fondbolaget hänvisar – utan att erbjuda faktabladet – kunden till bolagets webbplats för att påbörja sparandet. Då kunden besöker webbplatsen är det enkelt att finna faktabladet i elektronisk form, samt möjlighet att få det hemskickat.⁶

I undersökningen har FI betraktat följande fall som att ett erbjudande av faktabladet *inte* har skett:

5. Kunden ringer fondbolaget och uttrycker avsikt att börja fonsdspara i en viss fond. Fondbolaget erbjuder inte kunden att få faktabladet hemskickat. Bolaget skickar över den information som krävs för att påbörja fonsdsparandet, men inte faktabladet.⁷
6. Kunden ringer fondbolaget och uttrycker avsikt att börja fonsdspara i en viss fond. Fondbolaget hänvisar – utan att erbjuda faktabladet – kunden till ett kontor för att påbörja sparandet. Då kunden besöker kontoret erbjuds hon inte faktabladet, men övrig information som krävs för att ett fonsdsparande ska kunna påbörjas.
7. Kunden ringer fondbolaget och uttrycker avsikt att börja fonsdspara i en viss fond. Fondbolaget hänvisar – utan att erbjuda faktabladet – kunden till bolagets webbplats för att påbörja sparandet. På webbplatsen där sparandet påbörjas finns inte alternativt är det mycket svårt att hitta faktabladet.

⁶ I undersökningen har FI kontrollerat att faktabladet är lättillgängligt på webbplatsen. I undersökningen har inte kontrollerats i vilken utsträckning som det är möjligt att få faktabladet hemskickat via webbplatsen.

⁷ Om det i det hemskickade materialet ingår en hänvisning till faktablad på webbplatsen, och faktabladet erbjuds på webbplatsen, är det dock att betrakta som att ett erbjudande har skett.

Bilaga 2 – Fondbolag i denna undersökning

Bolag som i samtliga fall erbjöd korrekt information:

Cicero Fonder AB
Didner&Gerge Fonder AB
E.Öhman J:or Fonder AB
Enter Fonder AB
Erik Penser Fonder AB
Gustavia Capital Management AB

Bolag som i undersökningen visat systematiska brister:

Folksam Fond AB
Handelsbanken Fonder AB
Nordea Fonder AB
SEB Investment Management AB
Skandia Fonder AB

Övriga bolag som ingick i undersökningen:

Aktie-Ansvar AB
East Capital Asset Management AB
HQ Fonder Sverige AB
Kaupthing Fonder AB
Lannebo Fonder AB
Länsförsäkringar Fondförvaltning AB
Swedbank Robur Fonder AB

Finansinspektionens rapporter

finns på www.fi.se

- 2007:5 Rådgivningen, kunden och lagen – en undersökning av finansiell rådgivning
- 2007:4 Kreditmarknadsbolagen och konsumentskyddet
- 2007:3 Ordning och reda ? II – en granskning av 678 försäkringsförmedlare
- 2007:2 Utvärdering av Stockholmsbörsen AB som central motpart, 2006
- 2007:1 Utvärdering av VPC:s clearingsystem, 2006
- 2006:18 Operativa risker – företagens hantering och FI:s rekommendationer
- 2006:17 Penningtvätt och terroristfinansiering
- 2006:16 Flytträtt för sparande i pensionsförsäkring – kartläggning och förslag
- 2006:15 Oreglerade erbjudanden på aktiemarknaden
- 2006:14 Finanssektorns stabilitet 2006
- 2006:13 Warrantmarknaden – en granskning av informationen till småsparare
- 2006:12 Blancokrediter till konsumenter II – uppföljning
- 2006:11 Skatte- och försäkringsrörelser regler för livförsäkring
- 2006:10 Pensionssparandet och värdebeskeden
- 2006:9 Utvecklingen på bolånemarknaden
- 2006:8 Ordning och reda – en granskning av 150 försäkringsförmedlare
- 2006:7 Livbolagens förlusttäckning – redovisning av olika metoder
- 2006:6 Bankernas kapitalkrav med Basel 2
- 2006:5 Avgift efter prestation – en granskning av avgifter i 37 fondbolag
- 2006:4 Marknadstillsyn 2006
- 2006:3 Handel med förfallna fordringar och inkasso
- 2006:2 Företagens tillämpning av internationella redovisningsregler
- 2006:1 Fondbolagens informationsgivning

Finansinspektionen
Box 6750, 113 85 Stockholm
Tel 08-787 80 00
Fax 08-24 13 35
finansinspektionen@fi.se